

Utdrag ur projektansökan med namnet:

Dalakulturens teater - tradition och samtidigt som modern internationell marionetteater

1. Sammanfattning

Marionetteaterprojektets syfte är att berika en landsdel och särskilt Dalarna med en för länet ny teaterform som skall komma barn och ungdom till gagn. Det representerar en konkret möjlighet även för ensamkommande och asylsökande barn/ungdomar att på ett harmoniskt sätt ta ett ”mjukt” steg in i det svenska samhället. Projektet som är gränsöverskridande är även öppet för yrkesverksamma inom teater och bild som önskar vidareutveckla sig inom ramen för ett projekt med fokus på de yngre.

Projektet är i kursform och tar på ett innovativt sätt tillvara på länets konsthantverkskunnande och traditioner och ger projektdeltagarna tillräcklig kompetens inom marionettillverkning och -dockspel för att skapa och spela egna marionetteaterföreställningar. Marionetteatern blir därmed både en yrkesmöjlighet och en stimulerande kultur-, skol- och fritidsaktivitet som berikar landsortens alltför ofta bristande resurser och utbud med en ny och på sikt permanent kulturbärande.

Deltagarna kommer att få lära sig att tillverka och spela marionetter under ledning av Michael Meschke som är Sveriges internationellt mest kända marionettspelare. Kunskap och erfarenhet förmedlas med utgångspunkt från en hantverksmässig tillverkning och uppförande av marionetteaterversjonen av Rune Lindströms ”Himlaspelet” i samarbete med Leksands folkhögskolor. Föreställningen spelas därefter offentligt och erbjuds barn och ungdomar på skolorna både som föreställning och som workshop. Med utgångspunkt från barnens

reaktioner och tankar under tid undersöker projektgruppen tillsammans med dem en eller flera nya föreställningsidéer som utvecklas och genomförs till kompletta föreställningar. De nya föreställningarna bidrar till och blir en integrerad del av en repertoar. Projektet har därmed i sitt slutskede försett projektdeltagarna med den organisation, kompetens, nödvändiga materiella förutsättningar och naturliga efterfrågan som är förutsättningen för en ny ekonomiskt självbärande kulturaktör i regionen, marionetteatern.

2. Bakgrund

I Sverige är Marionetteatern en relativt ny teaterform och kan sälla sig under samlingsnamnet dockteater. I likhet med barnteatern växte denna konstform exponentiellt under 70-talet som ett uttryck för den ökade medvetenheten om barnens lika rättigheter som individer, om vikten av att de också fick komma till tals och teaterns möjligheter att bidra till deras personutveckling. From 80-talet och framåt minskade dockteaterproduktionen gradvis för att sedan lägga sig på dagens mer eller mindre stabila nivå.

Av dockteaterns olika uttrycksformer är marionetteatern sannolikt den tekniskt svåraste men också den med flest uttrycksmöjligheter. Den erbjuder ett betydande och rikt spektrum av hantverkskunnande, rums och formgestaltande förmåga och inte minst övning av finmotorik och koordination. På grund av dess komplexitet kan marionetteatern, till skillnad från andra enklare former av dockteater inte tillverkas och spelas utan ledning av en erfaren lärare.

I Sverige är dockteaterns spridning, detsamma kan sägas om barnteatern, väldigt ojämn. Koncentrationen är högst i städerna, i söder och i områden med hög befolkningstäthet vilket gör att landsbygden som utgör majoriteten av Sveriges areal saknar ett adekvat utbud för barn och ungdomar. Dock- och marionetteatergrupper är endast i ringa omfattning närvarande och utbudet utgörs i flertalet fall av sporadiskt förbi-turnerande sällskap. I Dalarna, Gävleborg och Jämtlands län finns inga fasta ensembler enligt UNIMA (International de la Marionnette).

Detta projekt kan utgöra en konkret förutsättning och en förebild för hur avlägsna delar av Sverige skall kunna berikas med ytterligare verktyg inom teatern inom vilka de unga förblir nyckelpersoner och central faktor. Det kommer att berika kulturutbudet och generera ett ökat naturligt engagemang i näromgivningen. För de som redan kommer från teatern kan det representera ett kreativt sätt att vidareutvecklas inom sitt eget område. Det unga nystartade marionetteatersällskapet intar slutligen geografiskt ett strategiskt läge i förhållande till Dalarna-Gävleborgsområdet särskilt.

3. Målgrupp

Målgruppen består främst av barn och ungdomar med uppmärksamhet även för asylsökande, ensamkommande och utlandsfödda. Det är svårt att exakt räkna ut berörda barn/ungdomars antal då projektets tillblivelseprocess består av flera olika stadier av ökat deltagande. Medan förskolor, mellan- och högstadier utgör huvudpubliken och grunden för föreställningarna i de inlärnings- och skapandeprocesser av berättelser och spel som leder till nya föreställningar engageras de äldre, från gymnasieåldern och uppåt, i bildandet av en självständig ensemble och med en sådan bekantskap med marionetteatern som uttrycksform att den även kan

användas inom skola och i socialt arbete. Uppskattningsvis kommer projektet att engagera flera hundra deltagare varav ett 50-tal kan anses som ”aktiva”, vars resultat antalsmässigt vid projektets slut skall kunna upprepas på obestämd tid.

Det är ingen hemlighet att dessa målgrupper alltjämt intar en svag position i samhället och dess processer trots att forskning sedan länge visar på behovet av deras ökade delaktighet. I det digitala media- och informationsamhälle de växer upp i är folkhemsidealet urholkat och välfärdens rättvis- och jämlikhetsgrunder ifrågasatta och undergrävda. De behöver fora i vilka resonera, uttrycka och debattera öppet i direktkontakt med varandra och med vuxenvärlden. Detta måste även ges chans att äga rum i skolan som ju dessutom alltid söker nya former för engagemang och kunskapsförmedling. Marionetteatern och detta projekt kan ses som ett konkret svar och möjligheten att tillfredsställa flera grader och nivåer av dessa reella behov.

4. Syfte och mål

Marionetteaterprojektet ger barn och ungdomar möjlighet att komma till tals genom att lära sig en teaterform som innehåller ett rikt spektrum av kunskaps- och uttrycksnivåer som de kan ta till sig i ett engagerande och socialt sammanhang med det klara syftet att berätta (därav föreställningen). Marionetteatern är en komplett konstform som förutsätter skapande, hantverksmässig och teoretisk färdighet samt fysisk och mental uppfinningsrikedom och träning. Projektet tillgodogör, i ett mycket disträ och självupptaget samhälle, de yngres behov av att personligen, med sin fysiska närvaro få synas, berätta och ta plats. Som extra ”guld i kanten” ges den lokala hantverkskunskapen en central plats på ett spontant och naturligt sätt vilket stärker både formen och rotar de yngre generationernas känsla av tillhörighet i den lokala kontexten. Ytterst kan nämnas att då projektet avser lämna efter sig en självgående marionetteaterensemble understöds både konstformens fortsatta fortlevnad och ungdomarnas sysselsättning på landsbygden.

Projektets helhetsmål är mycket konkret. Det vill visa för, diskutera med och utbilda tillräckligt många ungdomar i marionetteaterspel och produktion att både en marionetteaterensemble och en hängiven och engagerad publikgrupp blir till. Barnen skall i kontakt med och genom detta nya verktyg konkret ges möjlighet att lära sig ett sätt att nå ut med sina berättelser i samarbete med den tillblivande ensemblen genom kurser och workshops som arrangeras i skolan, fritidsgårdar och andra offentliga inrättningar för barn och ungdomar.

5. Syfte och mål

Marionetteaterprojektet ger barn och ungdomar möjlighet att komma till tals genom att lära sig en teaterform som innehåller ett rikt spektrum av kunskaps- och uttrycksnivåer som de kan ta till sig i ett engagerande och socialt sammanhang med det klara syftet att berätta (därav föreställningen). Marionetteatern är en komplett konstform som förutsätter skapande, hantverksmässig och teoretisk färdighet samt fysisk och mental uppfinningsrikedom och träning. Projektet tillgodogör, i ett mycket disträ och självupptaget samhälle, de yngres behov av att personligen, med sin fysiska närvaro få synas, berätta och ta plats.

Som extra ”guld i kanten” ges den lokala hantverkskunskapen en central plats på ett spontant och naturligt sätt vilket stärker både formen och rotar de yngre generationernas känsla av tillhörighet i den lokala kontexten. Ytterst kan nämnas att då projektet avser lämna efter sig en självgående marionetteaterensemble understöds både konstformens fortsatta fortlevnad och ungdomarnas sysselsättning på landsbygden.

Projektets helhetsmål är mycket konkret. Det vill visa för, diskutera med och utbilda tillräckligt många ungdomar i marionetteaterspel och produktion att både en marionetteaterensemble och en hängiven och engagerad publikgrupp blir till. Barnen skall i kontakt med och genom detta nya verktyg konkret ges möjlighet att lära sig ett sätt att nå ut med sina berättelser i samarbete med den tillblivande ensemblen genom kurser och workshops som arrangeras i skolan, fritidsgårdar och andra offentliga inrättningar för barn och ungdomar.

6. Metod och aktiviteter

Projektet kommer att ha en eller flera referensgrupper med bred kompetens inom kultur, konst och pedagogik och överinses i sin första del av Michael Meschke. Projektets huvudsakliga moment och som delvis gå in i varandra är:

- 1) Direkt erfarenhet och praktik av den traditionella marionetteaterkonsten genom tillverkning, spelteknik och nyuppförande av 1958 års marionett uppsättning av Rune Lindströms *Himlaspelet* under ledning av den internationellt erkända marionetteatermästaren Michael Meschke.
- 2) Skapande av en samtida repertoar bestående av marionetteaterföreställningar vars historier föds genom kurser och workshops i samband med föreställningsupplevelsen, i nära kontakt med barn/ungdomar som blir inspirerade att berätta sina egna historier, i och utanför skolan. Dessa nya föreställningar sätts upp av kurs- och projektdeltagarna för att spelas både på plats och i turnéform. Marionetteatersällskapet kommer sakta till på detta sätt och blir successivt ett faktum medan föreställningarna köps in av skolor, fritidsgårdar, museer och teatrar
- 3) I samband med att både den mer traditionella och för tiden nyskapande uppsättningen av *Himlaspelet* och de nya produktionerna visas på skolor och teatrar och åtföljs av kurser och seminarier introduceras alltfler skolklasser (och deras lärare) i marionetteaterkonstens möjligheter. Att öppna upp för skolklasserna och deras lärare att använda sig av marionettspelen som berättande och återgivande kan bli en väldigt stor tillgång för undervisningen vid sidan om att skapa en konkret möjlighet för ungdomarna att delta och lära sig ensemblearbetet både i skolan och på sin fritid.

Dessa tre faser kommer att engagera familjerna och berika det lokala kulturlivet från gräsrotsnivå och uppåt. Samtidigt som ungdomarna lär sig en uttrycksform och ett möjligt yrke, ges barn och unga möjlighet att komma till tals kring viktiga frågor som berör dem och deras liv, deras historier blir kända och stärker deras band till den verklighet de tillhör och växer upp i som någonting positivt att bygga vidare på. Även för de barn som är flyktingar,

ensamkommande eller icke svensk-födda skapas möjligheter att på ett fullständigt demokratiskt och jämställt plan dela sina erfarenheter och berättelser.

Samtliga de betydande angivna punkterna - jämställdhet, tillgänglighet och mångfald - finner sin naturliga plats i detta projekt som handlar om att med hjälp av samarbete och ett helt nytt gemensamt språk ge unga den samhörighet och tilltro som krävs för att dela sina mest levande berättelser.

7. Samarbeten

Samarbeten förväntas äga rum bl.a. med Leksands folkhögskola och Sätergläntan – Institutet för slöjd och hantverk - men också med Leksands kommunala Musikskola och andra kommunala, regionala och nationella instanser och kulturinstitutioner.

8. Nyskapande och utvecklande

Trots den uppenbart nära kopplingen till barns inre imaginära värld och konstformens unika förmåga att bekräfta, stärka och förkroppsliga barns både sinnliga och spirituella/mentala upplevelse av verkligheten (vem annars kan, i verkligheten, bekräfta att en säng faktiskt både kan tala och gå, att man kan flyga ut i Rymden sittande på en raket och att troll existerar och kan vara rätt trevliga när de sjunger) ges i Sverige så som i flera andra länder endast en marginell plats åt denna konstform.

Dockteatern, och i detta fall specifikt marionetteatern, ger barn och ungdomar instrument gemensamma för den skapande dramatiken och teatern, förmågan att ge liv åt egna historier. Men utöver lär de sig att de även med egna händer göra mirakler genom att skapa och ge liv åt annars i vardagen döda ting. Det behöver här heller inte förklaras närmare hur betydelsefullt berättandet kan vara för de barn och ungdomar, tex. de ensamkommande, som gått igenom närmast obeskrivliga ohyggliga upplevelser.

Marionetteatern består i lika delar av tankearbete och fysiskt arbete samt inkluderar en hög grad självdisciplin och koncentrationsförmåga då både det hantverksmässiga arbetet med att tillverka marionetter och själva speltekniken förutsätter att man antingen besitter dessa egenskaper eller lär sig dem. Marionetteatern har därmed närmast terapeutiska effekter. Själva historieberättandet tvingar projektdeltagarna att konfrontera sig med, fundera över och dokumentera sig kring den värld de lever i, medan utförandet av marionetter, musik och scenografi ger dem möjlighet att upptäcka och värdesätta de lokala hantverks- och musiktraditioner som nationellt representerar en outsinligt variationsrik resurs och som (ännu) lever vidare på landsbygden.

Sammanfattningsvis kan man säga att vad som är nyskapande och utvecklande med detta projekt är att det med sitt fokus på landsbygdens särskilda och ibland svåra verklighet, på dess barn och ungdomars begränsade möjligheter och tillgång till kultur som inte endast går via digitala kanaler som mobil, dator och tv, ger projektet möjlighet att stärka de egna rötterna (och i särskilda fall skapa nya), värdesätta den lokala kunskapen och kulturen samt ger dem, trots den relativa isolering de lever i, möjlighet att komma till tals och sprida sina berättelser

”ut i världen”. Till detta bör avslutningsvis tilläggas att det till de betydelsefulla nyskapande och utvecklande aspekter som redan nämnts skapar sysselsättning och bidrar till att, från gräsrotsnivå och uppåt, både öppna och stärka de lokala och/eller regionala särdragen.

9. Målgruppens delaktighet

Med anledning av marionetteaterns hantverksmässiga komplexitet är det en form av dockteater som till en början endast kan läras ut av personer som sitter inne med mycket erfarenhet och kunskap. Det är en konstform som sannolikt många bland de yngre generationerna inte varit så mycket eller alls i kontakt med. I detta avseende är det för flera en alldeles ny konst- och uttrycksform. För de samma finns det heller ingen historia eller erfarenhet som de direkt kan referera till utan det blir en alldeles ny form av upplevelse.

De två olika målgrupperna, barn och ungdomar, är involverade i olika även tidvis parallella stadier av projektet. Ungdomarna deltar från allra första början genom inläring av produktion av marionetterna och involveras successivt alltmer i tillverkningsprocessen för att engageras i själva spelinläringen tillsammans med andra ungdomar som inte kunnat följa produktionen men som blivit intresserade av att lära sig marionettspellet.

Barnen följer processen på nära håll genom regelbundna mötestillfällen och lär sig om de olika stadierna i skapandet av en marionetteaterföreställning, i detta fall *Himlaspelet*. Redan under denna fas har förberedelserna av en ny repertoar smått påbörjas genom skolundervisningen. När föreställningen *Himlaspelet* slutligen sommaren 2018 är klar kommer den att kunna visas i Leksand samt som mini-turné i skolor och i andra offentliga lokaler i Leksands kommundistrikt och närmaste närkommuner. Under senare delen av sommaren spelas den av de ungdomar som deltagit i kurserna i marionettspel.

Under 2018 startar barnens och ungdomarnas konkreta arbete med den nya repertoaren på skolorna både självständigt och i samarbete med gruppen, som alltmer tar formen av en ensemble unga marionettillverkare och spelare. I samband med att *Himlaspelet* spelas upp arrangeras samtal kring pjäsens huvudfrågor och marionetteatern som uttrycksform. På skolorna kan även helt självständiga projekt ta form med utgångspunkt från mötet med denna och de samlade nya intryck och tankar som väckts av barnen och ungdomarnas scenkonstupplevelser.

Till det nya årets slut skall åtminstone två nya pjäser som genomförts med barn och ungdomar stå klara för tillverkning och produktion enligt samma schema som föregående år. Denna gång är det de föreställningar som barnen och ungdomarna själva skapat som skall tillverkas och produceras för att kunna visas vid sidan om *Himlaspelet* som pågått under hela vintern och våren. Kurserna i tillverkning och spelteknik fortsätter och är öppna för unga från hela Sverige.

Till *Himlaspelet* som spelats under sommaren och hösten 2018 får ensemblen, som nu består av delvis nya delvis gamla medlemmar, nya föreställningar färdiga att spelas upp. Hösten 2018 har ensemblen med andra ord 3 produktioner att erbjuda. Från och med augusti 2019

börjar skolorna åter att arbeta på föreställningsidéer som skall vara klara för produktion under första halvan av 2020.

År 2020 följer samma kronologi som tidigare år men nu är både barnen och ungdomarna väldigt kunniga i jämförelse med tidigare både sett som direkt delaktighet och som publik. Detta är en del av det sista projektåret under vilket ensemblen kan korrigera aspekter som kommit fram under de föregående åren och formellt bilda en marionetteatergrupp vars arbetsmetod just består av det nära samarbetet med barn och ungdomar i och utanför skolan. Marionetteatern kommer nu att ha en spridning och publik som inte sett dess lika innan.

10. Överlevnad

Verksamheten kommer i sitt slutskede att bestå av en autonom marionetteaterverksamhet med tillhörande egentillverkade scenografi och marionetter, en ensemble, en repertoar, samarbetspartners och en inarbetad krets av skolor, fritidsgårdar och teatrar med vilka den intensivt samarbetar med.

Ensemblens kärna kommer att omfatta tre del- och heltidsanställda med konstnärligt, organisatoriskt och ekonomiskt ansvar, samt minst ett tiotal medarbetare som beroende på föreställningarnas storlek och form anställs under bestämda spelperioder.

Undervisnings och kursmomenten med fokus på barn, ungdomar, berättande och marionetteater förblir avgörande och engagerar flera av deltagarna under hela året men även externa pedagoger/expertiser som bättre bidrar med expertis till utvalda moment i undervisnings- och kursperioderna som kräver särskild vägledning.

Huvudmålgrupperna kommer därmed att fortsätta att bestå av barn och ungdomar i samma omfattning som tidigare, med möjlighet att utöka verksamheten till att omfatta ytterligare målgrupper.

Både föreställningarna och kurs/ programverksamheten kommer att på sikt generera en betydande del av de intäkter som från och med 2020 gör verksamheten i princip självfinansierad.

OBS! Årtal och plan har anpassats till projektets senarelagda start.

Foto: Herrried, Karl Heinz

Nordiska museet

Karl H Herrrieds arkiv acc.nr 1943/144-145, 1953/098, 1977/108, 1990/005

Besök vår Facebook-Sida för uppdateringar!

